

تۆبىرلى ساياسي ءتۈزىم ورناتۋ

◄ **جاڭا جۇڭگونىڭ داڭقتى جىلدارى** ►

جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاننان كەينىڭى 1 - رەتكى مەملە-كەنتىك ھالىق قۇرىلتايى 1954 - جىلى 9- ايدىڭ 15 - كۇنى بەيجىڭ جۇڭنانحاي جۇايرىنتاڭدا ساتلاناتېھن اشىلدى. بۇدان بۇرېن، جۇڭگو ھالىق ساياسي ءماسىلىحات كەڭەسى مەملە-كەنتىك ھالىق قۇرىلتايىنىڭ فۇنكسىياسىن ۋاقىتشا اqtارېپ كەلدى. 1 - رەتكى مەملەكەنتىك ھالىق قۇرىلتايىنا قاتناسقان 1226 ۋاكل (قۇرىلتايغا ناقتى قاتنامۇ شى 1210 ادام)، جۇڭگو تارىخىندا تۇڭقىش رەت جالپىلىق سايلالۇ ارقتلى بارلىققا كەلدى. 1953 - جىلى 2 - ايدا، ورتالىق ھالىق ۋكىمەتى كومىتەتى «جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاسى مەملەكەنتىك ھالىق قۇرىلتايىنىڭ جانە جەرگىلكىكى ۴ دارەجەلى ھالىق قۇرىلتايلارنىڭ سايلالۇ زاڭى»ن قاراپ ماقۇلدادى، ليۇ شاۋچېي ئتوراعا بولعان ورتالىق سايلالۇ كومىتەتى قۇرىل-دى. 1953 - جىلى 4 - ايدا، ۴ دارەجەلى ھالىق قۇرىلتايى ۋاكلدىرىن سايلالۇ قىزمەتى باستالدى. جەر - جەر جەكە - جەكە جاسىرىن بەلدە تاستاۋ، قىول كوتەرىپ سايلالۇ، بۇرشاق تاستاپ سايلالۇ سىياقتى تاسىلدەر ارقتلى سايلالۇ

اۆتونوميالى رايوندىق ساياسي كەڭەس 12- كەزەگتى كومىتەتى تۇراقتى كومىتەتنىڭ 7- رەتكى ءماجىلىسى جابىلدى

(باسى 1 - بەتتە) تەكسەرۋ - زەرەتتەۋ نەگىزىندە سىندارلى پىكر - ۇسىنىستار-دى ورتاعا قويىپ، يارتيا مەن ۋكىمەتنىڭ عىلمىي شەشم جا-ساۋنغا ئىمىيدى بايداىلانوۋ ماتەريالىن بەلسەنە ازىرلەدى. بۇكىل رايونىمىزداعى ۴ دارەجەلى ساياسي كەڭەس، ساياسي كەڭەسكە قاتناسقان ۴رقايىسى ورنىدار، ۴ ۇلت، ۴ سالامۇشەلەرى ”تورت تانىم“ دى ونان ارى كۇشەيد-تىپ، ”تورت سنىم“ دى بەلكەمدەپ، ”كەنى قورعاۋ“ دى ورنىداپ، ءسوز جوق، جەڭسكە جىتۋ سىنمىن بەكەمدەپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋ شايقاسنىڭ جەڭسىنە ۋا-عىندا جاپپاي قول جەتكىزۋگە وڭ ەنەركىيا ۇيىستىرۋ كەرەك.

نۇرلان ۴ىلبەھن بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: ھالىق-تىق كاسپيورنىدار رايونىمىزدىڭ كەدەيلەردى قوعامدىق سۇ-بەمەلدەۋدەگى جالىندى كۇش، دامىپ زورۋايىمەن بىرگە، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋدىڭ نەگىزگى شايقاس مايد-داننا رىقتىلېقېھن ات سالىۋى كەرەك. كاسىپ سالاىمى بو-يىشا كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ جانە تۇتۇنۇ بويشا كەدەيد-ىلمەردى سۇيەمەلدەۋ جانىمان ونەرىن بارىشا ايگىلەپ، اۋىل شارۋاشلىغى ونىمەدىرىن وڭدەۋدىڭ جاڭا كاسىپ كۇيىن بەل-سەنە جەتىلدىرىپ، بۇلۋدى ويدامىداي ورمىستەپ، كەدەي بۇقارانىڭ جۇمىستانۇ قابىلەتنى كۇشەيتىپ، وڭتۇستىك شىنجياڭنىڭ اۋىل - قىستاقتارىنداى ارتىق ەڭەككۇشتەردى باسقا سالاعا ويىستىرىپ جۇمىستاندىرۇعا مۇمكىندىكىنىڭ با-رىنشا كومهكتەسىپ، اۋىر كەدەي وڭىرلەردىڭ كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋ شايقاسنىڭ جەڭسىنە قول جەتكىزۋىنە

ءماتتوختى: كەدەي شارۋادان سەرنگەستىكتىڭ ورنىباسار دىرەكتورى بولغانعا دەيىن

(باسى 1 - بەتتە)

■ **ەر تە شىعبى، كەش قايتۇ**

داعدىعا اينالدى

”بەيجىڭنە ساتىپ العان اۆتوكولىك حوتانتا تاياپ قالدى، جاڭا دۇكەن اشەكەيلىنەپ بولايىن دەدى، سەرەك-تەستىك تەز ارادا كوشىپ كىرەدى...“. ءماتتوختى وسى كۇند-دەردە قارىلاىمىتاپ جاتقان سىتەرىن بىر - بىرلەپ تانىستىر-دى.

ءىلىشى ءماتتوختى تۇرعان ساۋدا سەرىكتەستىگىنىڭ ال-دىندا وتكەرمەلى اۆتوكولىكتەردەن ون شاققىسى رەتتى ءتە-زىلىپ تۇرعاندىنەن كوردى، بۇل اۆتوكولىكتەردىڭ كوپىىىىىكى بەيجىڭ، شاندىڭ، جياڭسۇ سىياقتى جەرلەردەن ساتىپ اكلەلىنىپى، ءماتتوختىنىڭ قىزمەتى نىكىى وڭىرلەردەگى قارىد-دارلارمەن بايلانىسى جاساۋ، باعامىىن اقىلداسۇ، ونان سوڭ ادام جىبەرىپ اۆتوكولىكتى الدىرۇ.

تۇ باستا ول اۆتولىكتى ونشا تۇسىنە قويمايدى، اۆتوكو-لىكتى جۇرگىزە بىلسە بولدى دەپ سانايىتىن. شىتۇايتىندا، وتكەرمەلى اۆتوكولىكتەردى ساتىپ الۇدا، ساتىپ بەرۇدە بايقاۋ قۇاتى مەن ئىمل تابىسۇ قۇاتى سىنغا تۇسەيدى، قانداي اۆتوكولىك ءتۇرى جاقسى ساتىلادى، اۆتوكولىكتە شىرعالاڭ بولعان با، قايسى جىلغى اۆتوكولىكتەر قانداي بااعا ساتىلا-دى، بۇبار - بارىزدە كۇڭلىدە سان بولۇ كەرەك.

ءماتتوختى باىسىنان باىستاپ ۇيرەندى. ”مەن الدىمەن توڭىرەككەگى وتكەرمەلى اۆتوكولىكتەر بازارىنان قانداي اۆ-توكولىكتىڭ جاقسى ساتىلاتىدىنەن، قانشا بااعا كەلسەكەند-دىگىن بايقايمەن، ونان سوڭ بۇكىل ەلدەگى وتكەرمەلى اۆ-

جۇرگىزدى. ماۋ زىدۇڭ قاتارلىلار 1953 - جىلى 12 - ايدىڭ 8 - كۇنى كەشتە بەيجىڭ قالاسى شىدان رايونى جۇڭنانحاي بەلدە تاستاۋ ورنىندا بەلدە تاستاۋعا قاتناستى.

وسى رەتكى جالپىلىق سايلالۇدا ۴ ۇلتسان، ۴ار جىكتەن، ۴ارقايىسى دەموكراتىالىق پارتيا - تۇپتان جانە ھالىق-تىق ۇيىمداردان ۋاكلدىەر سايلاندى، ولار ونەركاسىپ شە-بىندەگى ەڭبەك وزاتى ۋاڭ چۇڭلۇن، اۋىل شارۋاشلىغى شەيىندەگى ەڭبەك وزاتى لي شۇندا، سەكسەنىڭ سەڭگىرىند-دەگى چي باشى، سايلالۇ جاسىنا ەندى عانا تولعان جاس ايەل جۇمىسىى حاۋ جياشىۋو، سونداي - اق از ۇلت ۋاكىل-دەرى، وتانعا ورالغان حۇاچياۋلاردىڭ ۋاكلدەرى قاتارلە-ىلاردى قامتىدى.

1954 - جىلى 9 - ايدىڭ 15 - كۇنى، 1 - كەزەكتى مەمە-لەكتىتىك ھالىق قۇرىلتايىنىڭ 1- رەتكى ءماجىلىسى ءساتى اشىلدى. ءماجىلىس ليۇ شاۋچې جاسامان «جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاسى نەگىزگى زاڭنىڭ جويبا نۇمقاسى جونىندەگى باياندالما»نى، جۇۋ نىلاي جاسامان «ۋكىمەت قىزمەتىنەن با-ياندالما»نى، سونداي - اق «جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاس-

نىڭ نەگىزگى زاڭى»، «جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاسى مەمە-لەكتىتىك ھالىق قۇرىلتايىنىڭ ۇيىمدىق زاڭى»، «جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاسى مەملەكەتنىك كەڭەستىڭ ۇيىمدىق زاڭى» سىياقتى بىر قىدىرۇ زاڭداردى ماقۇلدادى. قۇرىلتاي ماۋ زىدۇڭدى جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاسىنىڭ ئتوراعاسى، جۇ دىنى جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاسىنىڭ ورنىباسار ئتورا-عاسى، ليۇ شاۋچىدى مەملەكەتنىڭ ھالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كومىتەتىنىڭ باستىعى ەتىپ بايلادى؛ ماۋ زىدۇڭنىڭ كور-سەتۇنە ساي، قۇرىلتاي جۇۋ نىلايدىڭ مەملەكەتنىك كە-ڭەستىىڭ زۇڭلىقى بولۇپن ۇيرعايدى.

9 - ايدىڭ 28 - كۇنى ءماجىلىس ءساتتى جابىلدى، بۇل رەتكى ءماجىلىس — لەمىىز ھالىق دەموكراتىاسى قۇرىلىسىنىداى ماڭىزدى بەلەس. 1 - كەزەكتى ھالىق قۇ-رىلتايىن بەلگى ەتكەن ھالىق قۇرىلتايى ءتۇزىمى جاڭا جۇڭگونىڭ ءتۇبىرلى ساياسي ءتۇزىمى رەتىندە رەسىمى ورنادى. (شىنجۇا اگەنتىسىنىڭ 9 - ايدىڭ 11 - كۇنىگى بەيجىڭنە بەرگەن ھابارى)

كەزەگتى كومىتەتى تۇراقتى كومىتەتنىڭ 7- رەتكى ءماجىلىسى جابىلدى

مەلدەۋدىڭ تۇرلى بايلىەن كەدەي اۋدانلارعا، كەدەي قىستاقتارعا، كەدەي بۇقاراعا بەيمەدەۋدى جانە شوغر لانىدە-رىپ كۇش شىعارۇدى سايكەستىرە ىلگەرلەتتۇ كەرەك. ساياسي كەڭەستىڭ باقىلاۋ رولىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋ ساياساتتارىنىڭ شىن مانىد-دە ناقاتاپ تىياناقتاندىرلۇن جەبەۋ كەرەك.

نۇرلان ۴ىلبەھن مىنالاردى تالاپ ەتتى: شارالار-دى اناعۇرلم كۇشەيتىپ، جاۋاپكەرلىكىنى تىياناقتاندىد-رىپ، جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاندىغىنىڭ 70 جىلىدىغىنا جارا-سىمدى، ورنىقتى قوعامدىق ورتا ازىرلەۋ كەرەك. ”اۋەل-گى ماقساتتى ۇمىتپاۋ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ“ نە-گىزگى تاقىرىپتىق تارىبەسىن مۇقيات ويدامىداي ورمىستە-تىپ، نەگىزگى تاقىرىپتىق تارىبەنىڭ ناقتى جەستىكتىتەرد-مەن جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شىنجياڭدى جونگە سالۇ جالپى جوباسىنىڭ تىياناقتانىپ تەرەڭ تامىر تارتۇن ىلگە-رىلەتۇ كەرەك.

ءماجىلىس كادرلار ىسنە قاتىستى سىتەردى ماقۇلدا-دى، اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم پارتيا مەكىتەىنىڭ ورنىباسار باستىعى ەببى سالانىڭ «شىنجياڭدى ىلتىزادىڭ مادەنىيەتى — جۇڭخۇا مادەنىيەتىنىڭ ايرىلماس قۇرامداس بولىكى» دەگەن تاقىرىپتا جاسامان ارىنۋالى تاقىرىپتىق لەكىياسىن تىڭدادى.

اۆتونوميالى رايوندىق ساياسي كەڭەستىڭ ورنىباسار ئتوراعاسى، قوسىمىشا باىس حاتىشى جالڭ بو، ورنىباسار ئتورا-عالار ءمۇتالىپ وبۇل، ياك بۇڭ، ئېلىھام سابىر ماجىلىسكە قاتناستى.

شىنجۇا اگەنتىسىنىڭ 8 - ايدىڭ 29 - كۇنى چاڭشان دان بەرگەن ھابارى (ءىلىشى چىن ۇنىڭۋاڭ)، خۇنان ولكەسى شاۋياڭ قالاسى شۇاڭچىڭ رايونى دۇتۇوچياۋ قالاشت-ىى — ياۋ جى جياڭجۇنىڭ اتا مەكەنى، وسى ارادا ونىڭ اتىمەن اتالغان بىر مەكتەپ — ياۋجى ورتا مەكتەبى بار. مەكتەپ اۋلاسىندا، ياۋ جى جياڭجۇنىڭ اسكەرى كىم كىيگەن ءمۇسىنى مەكتەپ قاچىاسىنا تۇرا قاراپ، ەكەك-تەپكە كەلىپ - كەتكەن ۴بىر ادامعا ”كوز تىگىپ“ تۇر. شاۋياڭ قالاسىنداى ورتا، بانسە-تاۋۇش مەكتەپتەردىڭ ءمورال تارىبە بازاسى

رەتىندە، ۴ار جىلى جاڭا وقۇشىلار وقۇعا تۇسەردە، مەكتەپ تۇڭكەلدىي وقۇشىلاردى ياۋ جىنىڭ تۇڭكەرىستىك نىزگى سىتەرىنەن ۇيرەنۇنەك ۇيىمداستىرىپ، وقۇشىلاردىڭ كوكەيىنە وتانىشلىدىق تۇقىمەن سەۋىپ، وقۇشىلاردى اتا-مەكەندەگى تۇڭكەرىستىك اعا بۇنداردى ۇمىتپاۋعا تارىد-يەلەيدى.

ياۋ جى جۇڭگو ھالىق ازاتىىق ارمىياسىنىڭ جوعارى دارەجەلى قولباشىسى، 1906 - جىلى دۇنيەگە كەلگەن، خۇناننىڭ شاۋياڭنان. 1925 - جىلى اۋىلدىق دىقاندار قوعا-مىنا قاتىناسىپ، ئتوراعا مىندەتىن وتىيدى. 1928 - جىلى 7 - ايدا پىنجياڭ كوتەرىلىسىنە قاتناسىپ، جۇڭگو جۇمىسىى - دىقان قىزىل ارمىياسىنا كىردەي. 1929 - جىلى ياۋ جى جۇڭگو كومىۋىنىستىك پارتىياسىنا مۇشە بولادى.

ياۋ جى قىزىل ارمىيانىڭ لىجانجى، پىنجياڭى، تۇنجاي-ئى، شىنىڭ سانېوۋجاڭى مىندەتتەرىن وتەگەن، ورتالىق سوۋەتتىك رايونىنىڭ ئالاي رەتكى ”قورشاپ جويۇ“عا قارىسى تۇرۇ شايقاسىنا قاتناسقان. 1934 - جىلى 1 - ايدا فۇجياننىڭ شاۋيائىن اۋدانىنداى شايقاسىتا ياۋ جى 50 نەشە ادامدى باستاپ قالاعا تۇقىپىل شاۋبۇل جاساپ كىرىپ، قايتا تاپ بەرگەن جاۋمەن قىان - كەسىكى كۇشە شايقاسىن جانە سوپىل - شۇقپار ساپسىن جۇرگىزىپ، اۋىر جارالانىادا قايسارلىقپەن قولباشىلىق قىلىپ، ورتالىق تۇڭكەرىستىك اسكەرى سىتەر كومىتەتى تاراتقان 3 - دارەجەلى قىزىل جۇلدىز ەھدالنا يە بولعان. ۇزاق جورىقتا مەملەكەتتىك ساياسي قورعاۋ ەكەمەسىنىڭ باس ازتەت باستىعى مىندە-تىن وتەگەن. شانېيگە بارغان سوڭ، ياۋ جى شىنىڭ ساند-موۋجاڭى، شىجاڭى مىندەتتەرىن وتەپ، جىلوچىن شياق-سى، شىسقىقا جورىق، باتىسقا جورىق سىياقتى شايقاستارعا قاتناسقان. 1937 - جىلى كوكىمەدە، يىان - اندامى جاپون شاپىقىشىشلارنا قارىسى اسكەرىي - اكىمشىلىك داشۇسىنىنە وقۇعا تۇسكەن.

جاپون شاپىقىشىشلارنا قارىسى سوعىس جاپپاي باستا-ھانتان كەيىن، ياۋ جى 8 - ارھىيا 120 - شى 358 - لۇيىنىڭ سانېوۋجاڭى، 715 - تۇانىنىڭ ۋاقىتشا تۇنجاڭى مىندەتتەرىن وتەگەن، سانىشىدىڭ باتىس سولتۇستىگىندەگى 7 قالاشتقى قايتارىپ الۋ سىياقتى شايقاستارعا قاتناسقان. 1938 - جىلى 8 - ايدا ياۋ جى مەن لي جىچىقۇان اسكەرىي قوسىندى باستاپ،

قەدىنى ۇشقارى ەلمەنىتتەردىڭ زىمىيان ءباتۋالارى ەكەندە-گىن بىرتىندەپ تانىپ جەتتى.

” ولاردىڭ سوزىنە ەرگەندە مىنىڭ تۇرمسىم جاقسى ءوتتى دەيسىز بە؟ جوق! ءىپتى، قىزىمنىڭ وبالنا قالا جاز-دادىم“. ءماتتوختى قازىر جاقسى تۇرمىس وتكىزىۋ ءۇشىن پارتيانىڭ ابزال ساياساتىنا ارقا سۇيەۋ كىرەكتىگىن، سوند-مەن قوسا ءوزىنىڭ قۇلىشىسىنا سۇيەنۇ كىرەكتىگىن تانىپ جىتەكەندىگىن ايتتى.

باۋلۇ ورتالىغىندا، ءماتتوختى قوناق ءۇي باسقارۇ ما-ھاندىھىن تاقىدادى، ول باسقالارمەن قارىم - قاتناسى، سەل-بەستىك جاساۋدى ۇيرەنگىسى كەلدى. ءوزىنىڭ پۇتۇڭخۇا دەڭگەيىن ءوسىرۇ ءۇشىن، ءماتتوختى ساپاقتان كەيىن نە-لەۋىزورردىڭ الدىنا وتىرىپ، ەستۇ، سويلەۋ قابىلەتىن جات-تىقتىرادى. ”پايداسى بار ەكەن، وقىتۇشىلاردىڭ بارلىغى مەنى ەرەكشە تەز العا باستىڭ‘ دەپ ماقاتىدى“، - دەيدى ءماتتوختى، قازىر ول قىزىنىڭ ناتىجەسى نىكىى ولكەدەگى شىنجياڭ تولىق ورتا كلاسىندا ۇزدىك شىققانىنا، وقىتۇشىلار-دىڭ بالاسىنىڭ ئتۇيىندى داشۇەگە وتۇنەنن ءۇمىت بار دە-گەندە قۇانۇلى.

■ **جاقسى تۇرمىسىن كۇرەسپەن كەلەدى**

”مەنىڭ بۇل جىيەن اعام بۇرىن تالاي باسىمىزدى قا-تىردى عوي، باۋلۇ ورتالىغىنان وقۇ تاۋىسىپ ۇيگە قايتقاندا، ئىپتى، مۇلدە باسقاىا ادام بولپ ورالدى“، - دەيدى ءمات-توختىنىڭ جىيەن ءىمىسى اكبار ەرەكىن جىيەن اعاسىنا قاراپ كۇلىپ: ”قازىر ول كۇلىپ جايرالڭداپ جۇردى، بۇرىنعدان بىسقى بولپ كەتتى“.

ءماتتوختىنىڭ لوپ اۋدان قالاشىغىنداى ۇيسنە كىرسە-گىز، قىزىل كىلەم، سارى ءئوستى قابىرعا قازار ءۇي ءىشىن

ياۋ جى: ۇلتىنىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن ازاتتىعى

ءۇشىن وشپەس ەڭبەك ءسىڭىردى

ۇلتىنىڭ كۇلدەپنى دىلىندا ، ەرزىزەك قۇربانلار شەھىرىسى

ياۋ جىنىنىڭ سۇرەتى .

□ **شىنجۇا اگەنتە-تىگى تاراتقان**

داجىڭشان جاپون شاپىقىشىلارنا قارىسى باز-ا نى اشىپ، ىلگەرىندى - كەيىندى داجىڭشان اتتى اسكەرلەر تارماق ارتەرتىنىڭ ورنىباساز سىلجىقۇانى، سىلجىقۇانى مىندەتىن وتەگەن، كەيىن بايتۇان شايقاسنا قاتناسقان جانە داجىڭشانداى ارھىيا مەن ھالىقتى باستاپ، ”الاستاۋ“عا قارىسى شايقاس جۇرگىزىپ، سۇيۇان مەن سانىشىدىڭ جاپون شاپىقىشىشلا-رىنا قارىسى پارتىزاندىق سوعىسىنىڭ ئىغىز-

سايكەسۇنە ماڭىزدى شارىن - جامعاى جارا-تەپ، داجىڭشان جاپون شاپىقىشىلارنا قارىسى بازانىڭ قۇربلۇى مەن دامۇى ءۇشىن ماڭىز-دى ۇلەس قوسقان. 1943 - جىلى ياۋ جى

سايبەي اسكەرى بولىمىەر رايونىنىڭ سىلجىقۇانى مىندەتىن وتەگەن، 1945 - جىلدان باستاپ سۇيەمگ اسكەرى رايونە-نىڭ سىلجىقۇانى مىندەتىن وتەپ، اسكەرىي قوسىندى باستاپ داتۇڭ جىنىڭ سىياقتى شايقاستارعا قاتناسقان.

1948 - جىلدان كەيىن، ياۋ جى يانىسى - سولتۇستىك دالا ارمىياسى 8 - زۇڭدۇيىنىڭ سىلجىقۇانى، 1 - دالا ارھىيا-سى 8 - جۇنىنىڭ جۇنجاڭى، قوسىمىشا سۇيەمگ اسكەرى را-يونىنىڭ سىلجىقۇانى مىندەتىن وتەگەن. تالاي رەتكى تۇڭ-كەرىستىك سوعىستا، ياۋ جى ياسىن ىباي تىگىپ، تالاي رەت ەڭبەك ءسىڭىرىپ، جۇڭخۇا ۇلتىنىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن ازاتتىعى ءۇشىن وشپەس ەڭبەك ءسىڭىردى.

جۇڭخۇا ھالىق رەسپۇبلىكاسى قۇرىلعاننان كەيىن، ياۋ جى سۇيۇان اسكەرى رايونىنىڭ ورنىباسار سىلجىقۇانى مىندەتىن وتەدى. 1951 - جىلى 8 - ايدا ول امەرىكاعا قارىسى تۇرىپ، چاۋشىانغا كومهكتەسۇ سوعىسىنا قاتناسىپ، جۇڭگو ھالىق ەرىكتىلەر ارمىياسى 23 - بىڭتۇانىنىڭ ورنىبا-سار سىلجىقۇانى مىندەتىن وتەدى. سول جىلىدىڭ سوڭىندا ەلگە ورالغاننان كەيىن، ھالىق ازاتىىق ارمىياسى باس جوعا-رى دارەجەلى جاباۋ اسكەرلەر مەكتەبىنىڭ بۇرىشى ورنىد-رايونىنىڭ ورنىباسار سىلجىقۇانى مىندەتىن وتەدى. 1955 - جىلى ياۋ جىعا جۇڭجياڭ اسكەرى شەنى بەرىلدى. 1979 - جىلى 5 - ايدىڭ 27 - كۇنى بەيجىڭدە ناۋاقاستان قايتىسى بولدى.

ياۋ جى جياڭجۇنىنىڭ قايتىسى بولغاندا 40 جىل بولعا-نمەن، تۇعان جەرىندەگى ەل - جۇرتتىڭ كۇڭلىسىن ول ەھقاشان السىتاپ كەتكەن جوق. ونى ەسكە الۇ ءۇشىن، ياۋ جى جياڭجۇن تۇعان قىستاق ياۋجى قاستىغى دەپ اتالدى ۴ارى سول جەردەگى جاشاننا اۋىل - قىستاق قۇرۇدان ۇلكى كورسەتەتىن قىستاققا اينالدى. ”ياۋ جى جياڭجۇن قىستاقمىزىدىڭ ماقتانىشى، بىز جان - جاققان قارىجى جىناپ، جياڭجۇننىڭ جەلگى تۇراعىن، ت. ب جوندەپ، ونى قىزىل ئۇستى مادەنىيەت جانە وتانىشلىدىق تارىبە بازاسى ەتىپ قۇرۇعا قۇلىشۇدامىز“، - دەيدى ياۋ جى قىستاعى پارتيا باس پىچىكىسىنىڭ شۇجىسى ليۇ كوڭوڭ.

ايرىقشاشات مەرەپىگە بولپ تۇرعاندىنەن، ءۇش بولمەلى ءۇيىنىڭ اسى ءۇيىنىڭ، تازالىق ءۇيىنىڭ تىپ - تۇيىناتقاي رەتتى تازالانغاندىنەن كورەسىز. ”جۇقتشان بەرى ول «كوكجال» اتتى تەلكە خىكايانى ۇنانىپ كورىپ جۇور، اۋە-لى، مەنى دە بىرگە كورۇڭە شاقىرادى“، - دەيدى ۇزىنسا، ونىڭ ايتىنشا، كۇبەيۋى ودان پۇتۇڭخۇا ۇيرەنىپ، كەيىن شاعىن دۇكەن اشۇىن ءۇمىت ەتىپ جۇور ەكەن.

”قازىر ويىم وزگەردى، ايلەم سىرتقا شىعب بىردەگە-لەر سىتەگەنى دۇرىس دەپ ەسەپتەيمەن، ءۇيدىڭ تابىسىن كوبەيتىپ قانا قويماي، سىرتقى دۇنيەنى كوپىرەك كورىپ بەلەدى عوي“، - دەيدى ءماتتوختى. قازىر ءماتتوختىنىڭ كاسپى ورلەۋ ساتسىندا تۇور. ول تۇرعان كاسپيورنىنىڭ جاڭا دۇكەنىنىڭ اۋماعى 300 شارشى مەتردەن اسادى، كەڭ قابىلداۋ زىلانىن تىسى، تاغى اۋتوكو-لىك زاتتارىن ساتۇ اۋماعى، ارتىندا اۆتوكولىك جۇۋ ورتى بار، بۇل جەردە تاسپ اكلەنگەن وتكەرمەلى اۆتوكولىكتەر-دى تۇناس ”اسەمدەۋىگە“ بولادى.

”خوتان قالاسىنداى بولمىشە سەرىكتەستىك نە تەز ارا-دا جۇمىسقا ئۇسىۋ الدىندا تۇر، ونىڭ اۋماعى 600 شارشى مەتردەن اسادى، كەيىن اۆتوكولىكتەر، قارىدارلار بۇدان دا كوپ بولادى“. بولاشاق تۇرالى ايتقاندا ءماتتوختى جەلىنىپ كەتەدى، ول: سەرىكتەستىكتىڭ كاسپى قورا - جاي دەلدال ساۋداسىنا دەيىن كەڭەيدى، مەنىڭ ۇيرەنەتىن نارسىم اتا-عۇرلىم كوبەيە تۇسەدى، - دەيدى. داستارىنا امانداسىپ قايتادى. كورىشىسى ماكنىيازى مۇسلاام قالجىڭداپ: قازىر تولىسقان ادام بولپ، بۇيردى قىزىقتىرا-تىن بولدىڭ، - دەيدى. سوندا ءماتتوختى ۇنەمىي وعان جاقسى تۇرمىستىڭ كۇرەسىبەن كەلەتىندىگىن، بۇرىنقى كور-كەۋدە ومىرگە ەندى قايتا ورالۇعا بولمايتىدىنەن ايتادى.